

справ України по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування було підпорядковано Державній податковій адміністрації України, і до моменту, коли було перейменовано «податкову поліцію» у «податкову міліцію». Проаналізовано історію становлення фінансового та матеріально-технічного забезпечення оперативних підрозділів податкової міліції у вказаний період.

Ключові слова: податкова міліція (поліція), оперативні підрозділи, Міністерство внутрішніх справ України, Державна податкова адміністрація України, державна податкова служба в Україні, податки, начальницький склад.

Резюме

Лежненко И. П. История становления административно-правового регулирования деятельности оперативных подразделов налоговой милиции (полиции) Украины во второй половине 1990-х годов.

В статье рассмотрены исторические аспекты развития административно-правового регулирования деятельности оперативных подразделений налоговой милиции (сначала – полиции) Украины, начиная с 1996 г., когда оперативные подразделения Министерства внутренних дел Украины по борьбе с криминальным сокрытием доходов от налогообложения были подчинены государственной налоговой администрации Украины и до момента, когда было переименовано «налоговую полицию» в «налоговую милицию». Проанализирована история становления фінансового и материально-технического обеспечения оперативных подразделений налоговой милиции за указанный период.

Ключевые слова: налоговая милиция (полиция), оперативные подразделения, Министерство внутренних дел Украины, Государственная налоговая администрация Украины, государственная налоговая служба в Украине, налоги, начальствующий состав.

Summary

Lezhnenko I. History of formation of administrative-legal regulation of operations units Tax Police (Police) of Ukraine in the second half of the 1990's.

The article deals with the historical aspects of the development of administrative and legal regulation of the operational units of the tax police (initially-police) of Ukraine, starting in 1996, when the operational units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (hereinafter – the Ministry of Internal Affairs of Ukraine) for combating the criminal concealment of income from taxation were subject to The State Tax Administration of Ukraine (hereafter D, PA of Ukraine), and until the «tax militia» was renamed the «tax militia». The history of the formation of financial and logistical support of operational units of the tax militia is described during this period

Key words: tax police (police), operational units, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, State Tax Administration of Ukraine, state tax service in Ukraine, taxes, commanding staff.

УДК 346.543:334.722.8

О. М. НАЗАРЧУК

Оксана Михайлівна Назарчук, аспірант Навчально-наукового інституту «Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ В УМОВАХ ВАЛЮТНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Необхідність лібералізації валютного регулювання в Україні є більш ніж очевидною, адже жорсткі обмеження у валютній сфері аж ніяк не сприяють розвитку фінансових ринків і бізнесу в цілому, в нашому випадку – інвестиційній діяльності акціонерних товариств.

Більшість праць науковців присвячено прикладному аналізу сучасного стану інвестиційного процесу в Україні, дослідженню інструментів формування інвестиційного клімату, проблемам активізації залучення іноземних капіталів у вітчизняну економіку та аналізу правових механізмів їх ефективного використання. В Україні вивченням зазначеної проблематики займаються такі вчені-економісти: Т. Бень, В. Будкін, О. Гаврилюк, В. Геєць, С. Герасимова, Б. Губський, Я. Жаліло, Д. Лук'яненко, М. Махмудов, О. Моліна, Б. Панасюк, А. Пересада, С. Сіденко та ін. Особливості функціонування акціонерних товариств досліджували вітчизняні науковці І. Бланк, О. Кавтиш, О. Рудченко, В. Федосов.

Питанням дослідження лібералізації валютного фонду є досить актуальним та жваво обговорюється такими вченими, як: В. Прокопович, В. Коваленко, В. Куриляк, С. Сулейманова та ін.

Мета та завдання дослідження – окреслити правову сутність та структуру динаміки розвитку правового регулювання інвестиційної діяльності акціонерних товариств в умовах валютної лібералізації.

Науковий підхід до вивчення поняття лібералізації вимагає визначити її поняття. Так, лібералізація (від лат. *liberalis*) – вільний, розширення волі економічних дій суб'єктів підприємницької діяльності, зняття обмежень на фінансово-економічну діяльність¹.

Водночас термін «інвестиція» походить від лат. «інцест», що означає «вкладати». Нині інвестиції – це вкладання капіталу з метою подальшого його збільшення, а приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання відсотків від банківських вкладень капіталу².

Так, Н. В. Нікешина розглядає фінансову лібералізацію як частину структурних реформ, типових для неоліберального підходу до розвитку. Це є найважливішим аспектом фінансiалiзацiї, що збільшило розширення національних економік до глобальної фінансової системи. Згідно з ліберальним підходом фінансова відкритість удосконалює потоки іноземних заощаджень у країні з недостатнім обсягом фінансових ресурсів. Це зменшує ризики інвесторів, внутрішніх та зовнішніх, відповідно до можливості диверсифікації активів. Фінансова відкритість також забезпечить подолання проблем платіжного балансу у підсумку коригування внутрішнього попиту³.

Як зазначає І. М. Кобушко, інтенсифікація глобалізаційних процесів зумовила лібералізацію відносин на товарних і фінансових ринках, що активізувало транскордонний рух різних форм капіталу⁴.

Відповідно результат лібералізації розглядається як комплексне розуміння, а тому можна визначити, що при лібералізації будь-яка юридична і фізична особа має право без будь-яких обмежень і дозволів перевести валюту за кордон, купити цінні папери й інвестувати в бізнес або розмістити гроші в банк на депозит. І ці дії можуть виконувати як українці за кордон, так і нерезиденти в Україні. Передбачається, що такого роду лібералізація повинна призвести до зростання зарубіжних інвестицій в Україну і тим самим забезпечити будівництво нових підприємств, появу нових робочих місць та зростання доходів населення, власне, і зростання економіки України.

Так, іноземні інвестиції можуть здійснюватися в іноземній валюті, наприклад, при реінвестиціях за умови сплати податку на прибуток; будь-якої нерухомості або рухомого майна та пов'язаних із ним майнових прав; акцій, облігацій та інших цінних паперів; корпоративних прав; грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, гарантованих банками; прав інтелектуальної власності, підтвердженої згідно із законами країни-інвестора; прав на здійснення господарської діяльності; будь-яких інших цінностей згідно із законодавством України тощо.

Розглядаючи розвиток інвестиційної діяльності акціонерних товариств (далі – АТ) в умовах валютної лібералізації, бачимо процес обґрунтування та реалізації найбільш ефективних форм вкладення капіталу, спрямованих на розширення економічного потенціалу, що особливо актуально в умовах дефіциту фінансових ресурсів в державі. Так, для зменшення фінансових ризиків інвестиційної діяльності необхідним є розроблення ефективної інвестиційної політики, яка вже передбачає курс векторного розвитку на реалізацію максимально дієвих шляхів фінансування активів, для забезпечення основних темпів зростання у довгостроковій перспективі в АТ.

Так, інвестори – це не донорські організації. Вони заходять в країну, щоби заробляти гроші. Більше того, їх власне фінансування відбувається в іноземній валюті. Отже, для них є важливими курсова стабільність і можливість репатріації капіталу, висловив свою думку директор з управління компанії Dragon Capital А. Дмитренко під час круглого столу в Укрінформі на тему: «Система захисту інвесторів як умова розвитку ринків капіталу в Україні»⁵.

З огляду на спрощення порядку здійснення іноземних інвестицій в Україну та на інші позитивні зміни, протягом останніх декількох років НБУ запроваджує досить жорсткі обмеження щодо повернення іноземних інвестицій з України для врегулювання та стабілізації ситуації на грошово-кредитному і валютному ринках нашої країни.

Уявляється, що нещодавнє вдосконалення управління в АТ, зокрема в публічних АТ, спричинило попит інвесторів на такі юридичні послуги, як консультації з питань приведення діяльності АТ у відповідність з останніми змінами до Закону України «Про акціонерні товариства», скасування максимальної кількості акціонерів у приватних АТ – попит на послуги зі зміни типу АТ з публічного на приватне⁶.

Обмеження на повернення іноземних інвестицій породжує попит іноземних інвесторів на послуги зі структурування бізнесу із залученням іноземних холдингів та юридичний супровід транзакцій на рівні холдингових компаній.

Дослідники справедливо підкреслюють, що прийняття проекту Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 4666 від 13 травня 2016 р. за основу спровокує попит інвесторів та суб'єктів господарювання на юридичні послуги щодо приведення статутів ТОВ у відповідність із вимогами нового закону, підготовку корпоративних договорів, перетворення АТ на ТОВ. Запровадження податкових пільг для окремих суб'єктів господарювання (зокрема, індустриальних парків), безперечно, зумовить попит на послуги з податкової оптимізації шляхом створення індустриальних парків та їхньої інтеграції в структуру ведення бізнесу⁷. До того ж, зняття надмірних адміністративних обмежень на валютному ринку має велике значення в контексті інтеграції України в європейський економічний простір і відповідає зобов'язанням, взятим на себе державою за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Потрібно зазначити, що послаблення цілого ряду антикризових обмежень НБУ є поступовим. Так, був знижений до 50 % обсяг валютних надходжень, що підлягають обов'язковому продажу на міжбанківському ринку, збільшено граничний строк розрахунків за експортно-імпортними операціями, істотно максимальний ліміт купівлі готівкової валюти тощо.

При наявності сприятливих макрофінансових передумов НБУ продовжує подальшу лібералізацію валютного регулювання відповідно до своєї концепції нового валютного регулювання від 1 грудня 2016 р., де

було анонсовано цілий пакет заходів щодо валютної лібералізації⁸. Ці заходи будуть мати позитивне значення передусім для бізнесу, що займається зовнішньоекономічною або інвестиційною діяльністю. Зняття обмежень з експортно-імпортних операцій і прямих іноземних інвестицій дасть змогу підвищити експортний потенціал України.

Дійсно, неможливо лібералізувати операції за поточним рахунком платіжного балансу, не маючи ефективного контролю за трансфертним ціноутворенням і не ставлячи при цьому під загрозу стабільність валютного ринку; неможливо забезпечити вільний рух капіталу, не перебивши для нього можливості втечі в низькоподаткові юрисдикції і не жертвуючи при цьому курсом національної валюти і рівнем цін у країні⁹.

Попри факти, валютне регулювання стане більш прозорим і зрозумілим для бізнесу, а часові та фінансові витрати на дотримання валютного законодавства суттєво зменшаться. Лібералізація валютного регулювання буде також сприяти швидкості й ефективності транскордонних розрахунків, без чого неможлива інтеграція в світовий економічний простір.

Крім того, зняття жорстких обмежень на відтік капіталу буде сприяти його притоку в країну. Іноземні інвестори будуть відчувати себе більш комфортно, розуміючи, що вони в будь-який момент зможуть забрати свої інвестиції або доходи від інвестиційної діяльності. Водночас важливо пам'ятати, що обсяг відтоку капіталу залежить не від жорсткості валютного контролю, а від ефективності митної та податкової політики країни, її інвестиційного клімату.

Доречно зазначити, що в Україні вже 22 роки функціонує Українська асоціація інвестиційного бізнесу – УАІБ (офіційний сайт <http://www.uaib.com.ua>), яка упродовж цього періоду встановлює пріоритети для розвитку бізнесу з управління активами інституційних інвесторів. Асоціація цілеспрямовано відстоює права та інтереси своїх учасників та їхніх клієнтів-інвесторів, крок за кроком формує сприятливе середовище для розвитку в Україні інвестиційного бізнесу, сприяє підвищенню професійного рівня своїх учасників та зміцненню їхньої відповідальності перед суспільством¹⁰.

Так, у жовтні 2017 р. на прохання членів Асоціації сформовано узагальнену базу даних АТ, які замінили Свідоцтва про реєстрацію випуску акцій ПАТ на ПрАТ у зв'язку зі зміною найменування у частині зміни типу АТ з публічного на приватне. З появою нових рішень таблиця доповнювалася, а компаніям надсилалися повідомлення про реєстрацію випуску акцій ПАТ на ПрАТ у зв'язку зі зміною найменування у частині зміни типу АТ з публічного на приватне.

Так, НКЦПФР пропонує відкоригувати деякі з вимог включення цінних паперів до другого рівня лістингу (біржового реєстру), щоб створити додаткові можливості для АТ у разі їх заінтересованості в біржовій торгівлі їхніми цінними паперами. Зокрема:

- запропоновано нові вимоги до концентрації *free float* (з англійської мови словосполучення *free float* можна перевести як «вільно плаваючий»), частка акцій у вільному обігу – мінімальний *free float* емітента повинен становити не менше 10 %, або у грошовому еквіваленті його вартість повинна становити не менше 75 млн грн. Причому у двох інвесторів сукупно може бути не більше 50 %;
- зменшена вимога до власного капіталу емітента акцій та до річного чистого доходу емітента акцій за останній рік (крім банків) з 400 до 300 млн грн;
- зменшена вимога до кількісного складу акціонерів емітента з 200 до 150 акціонерів;
- додаткові вимоги до корпоративного управління емітентів відтепер зможе встановлювати фондова біржа у своїх правилах¹¹.

На сьогодні Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів» від 16 листопада 2017 р. набув чинності. Цей закон передбачає доступ до документів АТ, що містять відомості про фінансово-господарську діяльність АТ кожному акціонеру, який володіє значним пакетом акцій, а саме в розмірі 10 % та більше¹².

Також враховано особливості корпоративного управління в публічних акціонерних товариствах – банках та удосконалено вимоги до керівників банків, вирішено проблемні технічні питання депозитарної системи за узгодженою позицією НБУ та Національного депозитарію. Передбачено перехідний період для акціонерних товариств щодо забезпечення приведення складу наглядових рад та їх комітетів у відповідність до Закону протягом одного року з дня набрання чинності та інші положення. Удосконалено норми стосовно регулярної інформації про емітента, зокрема, розмежовано вимоги до публічних та приватних АТ, зменшено період розкриття інформації про власників голосуючих акцій ПрАТ з 10 % до 5 %, виключені додаткові вимоги щодо розкриття інформації окремими категоріями емітентів, удосконалені вимоги до незалежних директорів, окремо прописані вимоги до незалежних директорів банківських установ, удосконалено механізм виплати дивідендів, прописані обмеження при визначенні кворуму загальних зборів та прав участі в голосуванні на загальних зборах.

У НКЦПФР зазначають, що даний Закон вплине на діяльність майже 15 тисяч АТ. Адже проблема обтяжливого «публічного» статусу для АТ не принесла жодної доданої вартості для їх бізнесу. Тепер АТ надається право самим обирати – бути чи не бути публічними¹³.

Водночас «бути публічним чи приватним акціонерним товариством – це питання вибору акціонерів банків. Публічним мають бути ті компанії, які справді потребують та мають намір залучати капітал на відкритому ринку, але оскільки у банках присутній значний публічний інтерес, стандарти розкриття інформації та корпоративного управління мають лишатися на тому ж рівні, що і для публічної компанії», – повідомив директор Департаменту ліцензування НБУ О. Бевз на круглому столі «Публічність акціонерних товариств».

На його переконання, внесені зміни до зазначеного вище закону гармонізують банківське та акціонерне законодавство, усуваючи певні суперечності між нормативними актами, а також є першим етапом суттєвого реформування регулювання корпоративного управління в банках. О. Бевз також зазначив, що реформування корпоративного управління банків передбачатиме, зокрема:

- посилення ролі наглядової ради;
- збільшення квоти незалежних директорів та посилення вимог до них.

Крім того, буде переглянуто вимоги до керівників банків, професійна придатність яких оцінюватиметься передусім з точки зору їхньої функціональної відповідальності та профілю діяльності банку¹⁴.

Трансформація національного корпоративного законодавства, підвищення рівня корпоративного управління в АТ, запровадження європейських та світових стандартів у сфері розкриття інформації публічними компаніями, підвищення прозорості ринків капіталу – важливі кроки, які сприятимуть реформуванню фінансового сектору України.

На думку рейтингового агентства UCRA (українське консультативне агентство), інвестиційна привабливість АТ для банків залишається досить високою, враховуючи наявність стабільного попиту на продукцію галузі, а також виробничих потужностей у більшості компаній галузі¹⁵. Крім того, компанії галузі все ще продовжують користуватися державною підтримкою у формі часткової компенсації витрат за фінансовими позиками. Зазначені причини можуть сприяти більш тісній взаємодії з банківськими установами і на етапі пролонгації діючих кредитів.

Отже, можемо зробити висновок, що одним із пріоритетних завдань розширення можливостей інвестиційної діяльності АТ є ефективна валютна лібералізація в Україні. Це можна вважати складовою послідовної стратегії розвитку світового фінансового простору.

Запорукою успішного функціонування національної економіки будь-якої країни є інвестиційна діяльність, що об'єднує інтереси і ресурси громадян, підприємств та держави щодо ефективного соціально-економічного розвитку. Тому нами було досліджено, по-перше, фактори, які визначають векторний вплив валютної лібералізації на інвестиційну діяльність АТ, передбачають конкурентні переваги такого товариства в цілому (масштаби діяльності, диверсифікація продуктів, патенти й торгові марки, управлінський та маркетинговий досвід, власні технології); по-друге, специфічне територіальне розміщення таких факторів виробництва, як природні ресурси та робоча сила; по-третє, переваги інтернаціоналізації виробничих сил та ін. Поступове становлення інвестиційної діяльності АТ в умовах валютної лібералізації вже починає робити досить впевнені кроки для максимального рівня узгодженості національного економічного розвитку України.

¹ Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Полішук та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х.: Право, 2015. – С. 816.

² Там само.

³ Нікешина Н. В. Система захисту інвесторів як умова розвитку ринків капіталу в Україні. Обговорення законопроекту № 6303 / Н. В. Нікешина : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2311987-htozahistit-investora.html> (дата звернення: 27.11.2017).

⁴ Кобушко І. М. Моделювання гранично допустимого рівня іноземного капіталу на інвестиційному ринку України із застосуванням дихотомічного підходу / І. М. Кобушко // Наукові праці НДФІ. – 2013. – С. 114–122.

⁵ Система захисту інвесторів як умова розвитку ринків капіталу в Україні (обговорення законопроекту № 6303) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2311987-htozahistit-investora.html> (дата звернення: 26.11.2017).

⁶ Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. зі змінами та доповненнями від 11 червня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 23.11.2017).

⁷ Король М. М. Сучасні тенденції та динаміка прямого іноземного інвестування в міжнародній економіці / М. М. Король, М. Ю. Поп // Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2016. – № 2. – С. 13–17.

⁸ Прес-реліз на тему: «У Національному банку відбулася нарада з топ-менеджерами найбільших 40 банків». Національний Банк України, офіційне інтернет-представництво: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=30431988&showTitle=true (дата звернення: 22.11.2017).

⁹ Там само.

¹⁰ Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу – офіційний сайт : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaib.com.ua/> (дата звернення 26.11.2017).

¹¹ Там само.

¹² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу та залучення інвестицій емітентами цінних паперів Закон України від 16.11.2017 № 5592-д : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61673 (дата звернення: 23.11.2017).

¹³ Там само.

¹⁴ Круглий стіл: «Публічність акціонерних товариств: новий зміст, нові перспективи» (обговорення законопроекту № 5592-д) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua/2017/10/27/publitchnity-aktsonernih-tovarystv-novy-zmst-nov-perspektivi/> (дата звернення: 24.11.2017).

¹⁵ Українське консультативне агентство UCRA – офіційний сайт : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucra.com.ua/> (дата звернення: 24.11.2017).

Резюме

Назарчук О. М. Розвиток інвестиційної діяльності акціонерних товариств в умовах валютної лібералізації: правовий аспект.

У статті визначено доктринальні підходи до розуміння інвестиційної діяльності акціонерних товариств в умовах валютної лібералізації. Обґрунтовується розвиток динаміки лібералізації валютного законодавства. Розглянуто рамки та перспективи українського валютного законодавства для розвитку інвестиційної діяльності акціонерних товариств.

Ключові слова: лібералізація, валютне регулювання, інвестиція, акціонерне товариство.

Резюме

Назарчук О. М. Развитие инвестиционной деятельности акционерных обществ в условиях валютной либерализации: правовой аспект.

В статье определены доктринальные подходы к пониманию инвестиционной деятельности акционерных обществ в условиях валютной либерализации. Обосновывается развитие динамики либерализации валютного законодательства. Рассмотрены рамки и перспективы украинского валютного законодательства для развития инвестиционной деятельности акционерных обществ.

Ключевые слова: либерализация, валютное регулирование, инвестиции, акционерное общество.

Summary

Nazarchuk O. Development of investment activity of joint-stock companies in the conditions of currency liberalization: legal aspect.

The article defines doctrinal approaches to understanding of investment activity of joint-stock companies in the conditions of currency liberalization. The development of the dynamics of the liberalization of currency legislation is substantiated. The framework and prospects of Ukrainian currency legislation for the development of investment activity of joint stock companies are considered.

Key words: liberalization, currency regulation, investment, joint-stock company.

УДК 342.9

М. І. ПОВОРОЗНЮК

Микола Іванович Поворознюк, аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ГРОМАДЯНИНА У СФЕРІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Одними із найважливіших завдань, що потребують вирішення на будь-якому етапі формування демократичної і правової держави, є забезпечення повноцінного функціонування правових механізмів захисту прав, свобод та інтересів громадянина, а також законності у різних сферах суспільного життя, зокрема у сфері публічно-правових відносин. Адже забезпечення можливості практичної реалізації обсягу конституційних гарантій прав громадян на захист від порушень з боку суб'єктів владних повноважень у сфері публічно-правових відносин відбувається за допомогою дієвих правозахисних механізмів держави. При цьому правові механізми вирішення публічно-правових спорів, що виникають у процесі взаємодії суб'єктів владних повноважень із окремим пересічним громадянином у сфері публічно-правових відносин, мають бути орієнтовані на пересічного громадянина, на забезпечення реалізації його прав, свобод та інтересів, їх захисту з боку держави саме у тих відносинах, де однією зі сторін виступає суб'єкт влади, що здійснює публічно-владні управлінські функції на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Водночас необхідно зазначити, що дієві правові механізми оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень згідно з Конституцією України та чинним законодавством нашої країни передбачають наступні можливі порядки оскарження: адміністративний (досудовий) та судовий. Конституційний Суд України у Рішенні від 9 липня 2002 р. № 15-рп/2002 у справі про досудове врегулювання спорів зазначив, що кожна особа має право вільно обирати не заборонений законом засіб захисту прав і свобод, у тому числі судовий захист; можливість використання суб'єктами правовідносин досудового врегулювання спорів може бути додатковим засобом правового захисту, який держава надає учасникам певних правовідносин, що не суперечить принципу здійснення правосуддя виключно судом; обрання певного засобу правового захисту, у тому числі й досудового врегулювання спору, є правом, а не обов'язком особи, яка добровільно, враховуючи власні інтереси, його використовує; виходячи з необхідності підвищення рівня правового захисту держава може стимулювати вирішення правових спорів у межах досудових процедур, однак їх використання є правом, а не обов'язком особи, яка потребує такого захисту; встановлення законом або до-